

Вікторія В. Дружиніна, Надія Ф. Алексєєва, Ольга М. Залуїна
**ФОРМУВАННЯ БАГАТОРІВНЕВОЇ СИСТЕМИ ПОКАЗНИКІВ
ВИМІРУ ДОБРОБУТУ НАСЕЛЕННЯ**

У статті викладено підходи до просторового виміру добробуту населення. Узагальнено систему показників та чинників виміру рівня та якості життя населення на міждержавному, міжрегіональному, міжгалузевому та міжпоселенському рівнях. Висвітлено пропозиції щодо оцінювання добробуту населення на основі проведеного наукового дослідження.

Ключові слова: добробут; рівень життя; якість життя; показники добробуту.

Форм. 2. Табл. 2. Рис. 3. Літ. 14.

Викторія В. Дружинина, Надежда Ф. Алексеева, Ольга М. Залунина
**ФОРМИРОВАНИЕ МНОГОУРОВНЕВОЙ СИСТЕМЫ
ПОКАЗАТЕЛЕЙ ИЗМЕРЕНИЯ БЛАГОСОСТОЯНИЯ НАСЕЛЕНИЯ**

В статье изложены подходы к рыночно-пространственному измерению благосостояния населения. Обобщена система показателей и факторов измерения уровня и качества жизни населения на межгосударственном, межрегиональном, межотраслевом и межпоселенческом уровнях. Предложены мероприятия по оцениванию благосостояния населения на основе проведенного научного исследования.

Ключевые слова: благосостояние; уровень жизни; качество жизни; показатели благосостояния.

Viktoriia V. Druzhynina¹, Nadiia F. Aleksieieva², Olga M. Zalunina³
**ESTABLISHING A MULTILEVEL SYSTEM OF INDICATORS
TO MEASURE POPULATION WELFARE**

The article outlines the approaches to space measuring of population welfare. The authors generalize the system of indicators and factors for measuring the level and the quality of population life at the interstate, interregional and intersectoral levels. The authors also offer their own propositions on welfare estimations using the conclusions of their own research.

Keywords: welfare; standard of living; quality of life; welfare indicators.

Peer-reviewed, approved and placed: 11.11.2016.

Постановка проблеми. Для суспільного розвитку нашої держави характерні наявність складних проблем та суттєве зниження рівня і якості життя населення, що зумовлено передусім кризовим спадом виробництва і процесами глибинного розшарування суспільства за рівнем доходів. Сьогодні однією з найважливіших цільових установок є досягнення середньоевропейських стандартів, оскільки Україна прагне інтегруватися до Європейського Союзу, в таких умовах питання про необхідність вдосконалення підходів до оцінювання рівня добробуту населення набуває особливої актуальності і значимості. Економічний розвиток країни як основна мета будь-якої державної політики визначається як довготривалий процес перетворень в економіці та охоплює кількісні і якісні зміни, в результаті яких зростає добробут суспільства.

Формування добробуту населення України відбувається під дією багатьох факторів, що впливають на умови задоволення потреб громадян. Розвиток і

¹ Kremenchuk Mykhailo Ostrohradskiy National University, Ukraine.

² Kremenchuk Mykhailo Ostrohradskiy National University, Ukraine.

³ Kremenchuk Mykhailo Ostrohradskiy National University, Ukraine.

становлення ринкових відносин за останнє десятиліття супроводжувалися низкою негативних тенденцій, таких як значне зниження доходів, зростаюча майнова та соціально-класова диференціація суспільства, масштабне поширення бідності, спад промислового виробництва, безробіття, зростання цін та складність адаптації людей до нових економічних умов господарювання, що перешкоджали економічному та соціальному зростанню держави. Подолання цих та інших негараздів стане можливим за рахунок розширення методичної бази оцінювання кожної із складових соціально-економічного розвитку, у т.ч. і рівня добробуту населення. Таким чином, питання формування багаторівневої системи інтегральних показників для виміру усіх складових рівня і якості життя населення, внесення змін до сучасної концепції добробуту, що відбиває його структуру і характеристики, залишаються відкритими і потребують подальших досліджень.

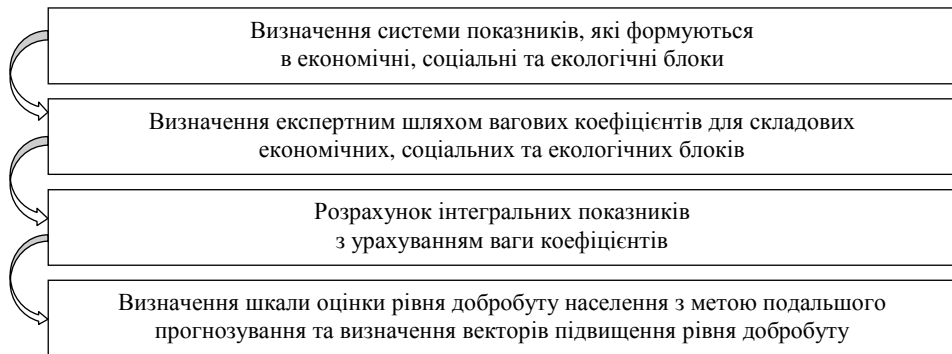
Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблемам оцінювання добробуту населення за допомогою системи показників присвячено наукові розробки багатьох зарубіжних та вітчизняних авторів. Серед науковців, які пропонували способи вимірювання добробуту, бідності, досліджували взаємозв'язок між динамікою показників, що їх характеризують, та економічним зростанням на національному та регіональному рівнях варто виокремити праці науковців Інституту демографії та соціальних досліджень імені М.В. Птухі А.О. Ігнатюк [5], Е.М. Лібанової [2; 7], Л.С. Лісогор [2], О.В. Макарової [8], В.І. Приймака [11] та інших. Разом з тим, залишаються відкритими питання формування показників виміру добробуту населення на міжгалузевому та міжпоселенському рівнях на основі багаторівневого підходу.

Метою дослідження є декомпозиція системи соціально-економічних показників щодо проведення комплексного багаторівневого системного аналізу добробуту населення.

Основні результати дослідження. На сьогодні першорядного значення для комплексного багаторівневого аналізу соціально-економічного розвитку сучасного суспільства набуває вибір системи показників добробуту населення. З цією метою можуть застосовуватися два принципово важливих підходи: системний, який передбачає врахування впливу всіх факторів розвитку економіки на добробут населення та дозволяє сконструювати систему цілісних пріоритетів і механізмів їх реалізації; та інтегральний, який передбачає отримання двох видів оцінок: об'єктивних, тобто заснованих на офіційних статистичних даних, без залучення узагальненої інформації, заснованої на різного роду опитуваннях, та суб'єктивних – які базуються на соціологічних опитуваннях. Проведені дослідження доводять обмеженість використання суб'єктивних підходів до оцінювання добробуту населення, що посилює необхідність використання об'єктивної складової при дослідженні показників добробуту. Саме тому у дослідженні будуть розглядатися об'єктивні сторони дослідження цієї категорії.

З метою проведення комплексного багаторівневого аналізу добробуту населення, який може розглядатися через призму визначення рівня і якості життя, виникає необхідність систематизації найважливіших соціальних, економічних та інших видів показників, що нададуть кількісно-якісну оцінку

сучасним соціально-економічним процесам з урахуванням значущості і впливу факторів на них. Діагностику добробуту населення необхідно проводити з урахуванням багаторівневого підходу, тобто на міждержавному, міжрегіональному, міжгалузевому та міжпоселенському рівнях, використовуючи загальний алгоритм інтегрального оцінювання рівня добробуту населення (рис. 1).

Рис. 1. Алгоритм інтегрального оцінювання рівня добробуту населення, авторська розробка

Добробут населення безпосередньо залежить від правильної соціальної політики [9, 224]. Сьогодні якість і рівень життя населення будь-якого рівня територіально-адміністративного поділу держави виступають головними критеріями оцінювання ефективності функціонування національних економік. Проте рівень та якість життя населення в країні ще далекі від європейських стандартів, відтак провідним завданням соціального розвитку має стати закріплення досягнень та позитивних тенденцій у соціальній сфері. При цьому довгостроковими орієнтирами стратегії у соціальній сфері можна вважати створення умов для забезпечення гідного життєвого рівня населення, розвитку трудового потенціалу, недопущення надмірної диференціації населення за рівнем доходів, проведення пенсійної реформи, надання адресної підтримки незахищеним верствам населення тощо.

Стандартним показником, за яким може порівнюватися рівень життя громадян різних країн та регіонів, є Індекс людського розвитку (ІЛР) – інтегральний показник для дослідження розвитку людського потенціалу країн, який щорічно публікується Програмою розвитку Організації Об'єднаних Націй (ПРООН). Основу Індексу складають середня очікувана тривалість життя в країні, рівень освіченості дорослого населення та коефіцієнт тих, хто отримує освіту у початкових, середніх та вищих навчальних закладах, а також валовий внутрішній продукт країни [3].

Розроблена ООН багаторівнева система показників людського розвитку охоплює майже всі істотні аспекти життя і надає можливість моніторити зміни в людському розвитку за допомогою ІЛР (табл. 1), зміни якого у 2014 р. відображають прогрес у цій сфері. При цьому, темпи прогресу відносно ІЛР були вищими в країнах з високим і середнім рівнями людського розвитку. У 2014 р. Україна посіла 81-е місце в рейтингу країн за ІЛР, поступаючись Бразилії та випереджаючи Китай, піднявшись на 2 позиції, з 83-го місця у 2013 році. Цей

Таблиця 1. Індекс людського розвитку країн світу та динаміка значення його головних показників у 2013–2014 рр.*

Назви країн	Ланцюговий ІЛР, значення		Ланцюговий темп зміни ІЛР		2014	Ланцюговий темп зміни		2014	Середня приватність навчання, роки	Ланцюговий темп зміни		2014	Ланцюговий темп зміни	2013	2014	Ланцюговий темп зміни	2013	2014	Ланцюговий темп зміни	2014	ВВП на душу населення за ІЛР за ПКС, дол. США	2014	ВВП на душу населення за ПКС ⁽¹⁾ , дол. США	2014	ВВП на душу населення за ІЛР за ПКС, дол. США	2014	Зміна рангового значення відповідно до значення за попередній період																																																																												
	2013	2014	2013	2014		2013	2014			2013	2014																	2013	2014	2013	2014																																																																								
<i>Група країн з дуже високим рівнем людського розвитку:</i>																																																																																																							
Норвегія	1,46	0,944	3,23	81,6	-2,11	17,5	-3,33	12,6	8,17	64,992	5	Змін не відбулося	Німеччина	0,89	0,916	4,55	80,9	1,76	16,5	1,89	13,1	4,90	43,919	11	Змін не відбулося	США	-2,37	0,915	3,33	79,1	1,48	16,5	0,97	12,9	7,33	52,947	3	↓3																																																																	
	-5,76	0,913	-2,23	82,0	3,33	15,9	0,45	13,0	10,82	42,155	11	↓1		-2,22	0,891	5,43	83,5	1,37	15,3	0,54	11,5	-3,65	36,927	7	↓3		-1,46	0,888	2,35	82,2	2,47	16,0	-1,28	11,1	-2,82	38,056	4	↓2																																																																	
	-3,37	0,873	4,44	83,1	2,47	16,0	0,13	10,1	-2,22	33,030	4	↓1		-4,12	0,843	-1,22	77,4	2,02	15,5	1,16	11,8	-3,14	23,177	10	↓1																																																																														
<i>Група країн з високим рівнем людського розвитку:</i>																																																																																																							
Білорусь	1,03	0,798	2,22	71,3	1,34	15,7	3,31	12,0	-2,21	16,676	14	↑3	Росія	3,13	0,798	1,15	70,1	1,23	14,7	3,33	12,0	0,25	22,352	-1	↑7	Казахстан	4,21	0,788	0,35	69,4	3,32	15,0	-5,21	11,4	0,04	20,867	-1	↑14	Болгарія	-0,22	0,782	2,23	74,2	2,13	14,4	-5,13	10,6	-1,14	15,596	13	↓1	Туреччина	-2,43	0,761	-4,14	75,3	1,23	14,5	2,37	7,6	3,13	18,677	-12	↓3	Бразилія	0,98	0,755	3,13	74,5	1,23	15,2	2,13	7,7	2,26	15,175	-1	↑4	Україна	0,78	0,747	2,89	71,0	-7,36	15,1	-8,87	11,3	-10,44	8,178	25	↑2	Китай	-0,21	0,727	3,45	75,8	-4,44	13,1	1,45	7,5	5,65	12,547	-7	↑1

показник належить до категорії високого рівня розвитку. ІЛР України у 2014 р. склав 0,747 пункти, відносячи країну до другої групи рейтингу.

За часів незалежності України значення ІЛР зросло на 0,041 (з 0,706 до 0,747). У світі за досліджувані періоди ІЛР зріс у середньому на 2,345. Прогрес за ці роки досягався за рахунок найбідніших країн, тобто в тих країнах, де найпростіше було досягти необхідного результату. Замикають рейтинг неблагополучні держави з найнижчим ІЛР. Незважаючи на частковий прогрес, досягнутий останніми роками, ці країни, як і раніше, страждають від недостатнього доходу, обмежених можливостей у сфері освіти і низької тривалості життя. У низці країн ці проблеми посилюються руйнівними наслідками збройних конфліктів.

За період 2013–2014 рр. значення ІЛР в Україні зросло в середньому на 0,78, що досягалося за рахунок накопиченого досвіду в період стійкого соціально-економічного розвитку у сфері освіти, підвищення рівня життя та подолання бідності в країні, забезпечення продуктивної зайнятості тощо. З іншого боку, на незначну зміну ІЛР в Україні за період, що аналізується, швидко вплинув початок соціально-економічної кризи, що значно погіршило позиції України у світовому середовищі.

Значною мірою значення ІЛР залежить від соціально-економічного потенціалу окремої країни, який визначається рівнем ВВП на душу населення і впливає на суміжні показники, що характеризують рівень розвитку суспільства. Досвід країн ЄС засвідчує, що індекс людського розвитку цих країн є досить високим завдяки формуванню постіндустріального суспільства, впровадженню нових технологій, розширенню та ефективності виробництва, перекваліфікації, самоосвіти. Країни ЄС за цим показником значно випереджають Україну, зокрема за рівнем ВВП, а отже і за рівнем ІЛР, тому зусилля держави повинні бути спрямовані на підвищення людського потенціалу, який є вирішальним ресурсом економічного зростання. Постійне підвищення ІЛР, який є основним показником для зіставлення оцінок рівня і якості життя населення, є визначальним чинником зміцнення конкурентоспроможності держави, економічного зростання, залучення вітчизняних та зарубіжних капіталів у реальний сектор економіки [11, 155].

Проте ІЛР не враховує багато параметрів, що характеризують рівень добробуту населення всередині країни. Саме тому для оцінки показників добробуту населення регіонів України ПРООН було розроблено Індекс регіонального людського розвитку (ІРЛР).

Добробут населення, зокрема його матеріальна складова, на міжрегіональному рівні (табл. 2), як і на міждержавному, є складовою інтегрального показника – ІРЛР, який «дає узагальнюючу характеристику диференціації наявних соціальних проблем регіону, концентруючи особливу увагу на сферу гідної праці, відтворенні населення, соціальне середовище, комфортність життя, добробут та освіту» [6].

Результати аналізу табл. 2 свідчать, що лідируючі позиції за ІРЛР за 2012–2013 рр. займали Харківський, Чернівецький, Львівський регіони, АР Крим, Закарпатський регіон з відповідними індексами 4,2097, 4,1621, 4,0100,

Таблиця 2. Ранжування регіонів України за індексом регіонального людського розвитку населення у 2012–2013 рр.*

Регіони держави	2012				2013				Зміни показників			
	ІРЛР	У т.ч. W ₁ ¹⁾	ранг		ІРЛР	У т.ч. W ₁	ранг		Δ ІРЛР	У т.ч. ΔW ₁	Δ рангу	
			за ІРЛР	за W ₁			за ІРЛР	за W ₁			за ІРЛР	за W ₁
АР Крим	3,9431	0,640	6	12	3,9964	0,661	4	13	0,0533	0,021	↑2	↓1
Вінницька	3,6658	0,567	21	17	3,6485	0,568	18	17	-0,0173	0,001	↑3	0
Волинська	3,7389	0,500	15	20	3,7417	0,528	13	20	0,0028	0,028	↑2	0
Дніпропетровська	3,7400	0,688	14	1	3,7213	0,673	15	1	-0,0187	-0,015	↓1	0
Донецька	3,7543	0,731	12	3	3,6422	0,669	20	4	-0,1121	-0,062	↓8	↓1
Житомирська	3,5397	0,489	25	19	3,4996	0,499	25	18	-0,0401	0,010	0	↑1
Закарпатська	4,0678	0,590	2	23	3,9817	0,595	5	23	-0,0861	0,005	↓3	0
Запорізька	3,9556	0,928	5	6	3,9063	0,877	6	7	-0,0493	-0,051	↓1	↓1
Івано-Франківська	3,7530	0,459	13	13	3,6301	0,478	21	12	-0,1229	0,019	↓8	↑1
Київська	3,9184	0,625	7	2	3,8710	0,630	7	2	-0,0474	0,005	0	0
Кіровоградська	3,5411	0,554	24	14	3,5568	0,584	23	10	0,0157	0,030	↑1	↑4
Луганська	3,7665	0,739	11	11	3,7046	0,706	16	15	-0,0619	-0,033	↓5	↓4
Львівська	3,9988	0,547	4	9	4,0100	0,563	3	11	0,0112	0,016	↑1	↓2
Миколаївська	3,9106	0,811	8	8	3,7436	0,705	12	8	-0,167	-0,106	↓4	0
Одеська	3,8299	0,579	10	7	3,8188	0,581	9	6	-0,0111	0,002	↑1	↑1
Полтавська	3,8390	0,641	9	4	3,8332	0,674	8	3	-0,0058	0,033	↑1	↑1
Рівненська	3,6985	0,460	19	21	3,6481	0,468	19	22	-0,0504	0,008	0	↓1
Сумська	3,5752	0,521	23	16	3,6025	0,567	22	14	0,0273	0,046	↑1	↓6
Тернопільська	3,7310	0,420	17	24	3,7735	0,475	10	24	0,0425	0,055	↑7	0
Харківська	4,1489	0,744	1	5	4,2097	0,817	1	5	0,0608	0,073	0	0
Херсонська	3,5957	0,541	22	22	3,5028	0,490	24	21	-0,0929	-0,051	↓2	↑1
Хмельницька	3,6684	0,602	20	18	3,7275	0,613	14	19	0,0591	0,011	↑6	↑1
Черкаська	3,7344	0,620	16	10	3,7667	0,661	11	9	0,0323	0,041	↑5	↑1
Чернівецька	4,0393	0,622	3	25	4,1621	0,759	2	25	0,1228	0,137	↑1	0
Чернігівська	3,7055	0,717	18	15	3,6884	0,701	17	16	0,0533	-0,016	↑1	↓1
В середньому по Україні	3,7944				3,7755				-0,0189			

* складено за даними [1; 12].

¹⁾ W₁ – частковий індекс матеріального добробуту.

3,9964, 3,9817. Серед регіонів-лідерів стійку позицію першого рангу протягом останніх років займає Харківський регіон.

У топ-10 регіонів, як за ІРЛР, так і за ВДВ на 1 особу, входить Полтавський регіон, який за проаналізований період піднявся на ранг вище і протягом останніх 5 років входить до категорії стійких регіонів (коливання рейтингів у середньому не перевищує одиниці). На стійке значення ІРЛР Полтавського регіону впливають досить високі показники його складових: відтворення населення (0,722 у порівнянні з найвищим значенням серед регіонів – 0,738), матеріальний добробут (0,674 у порівнянні з найвищим значенням серед регіонів – 0,877), гідна праця (0,578 у порівнянні з найвищим значенням серед регіонів – 0,657), освіта (0,834 у порівнянні з найвищим значенням серед регіонів – 0,856), але така складова, як соціальне середовище погіршується і, за даними [10], склала у 2013 р. 0,437 проти найвищого значенням серед регіонів – 0,717. Показники, які характеризують ІРЛР, не дають можливості в повній мірі оцінити рівень добробуту населення всередині регіонів. Саме тому доцільним буде запровадження оцінювання показників добробуту населення на міжгалузевому рівні.

Визначаючи добробут життя на міжгалузевому рівні варто, враховувати такі показники, як рівень продуктивності праці; питома вага оплати праці в загальному обсязі доходу; структура витрат праці в галузях; капіталомісткість і наукомісткість; технічний рівень продукції; ступінь експортної орієнтації та імпоротної залежності галузі; коефіцієнт локалізації або концентрації конкретного виробництва в галузі; рівень налагодженості і прогресивності дослідно-конструкторської виробничої і технологічної бази тощо [8, 13]. Зростання продуктивності праці у галузі залежить, перш за все, від рівня професійної підготовки персоналу. Чисельність працівників, які мають неповну та базову вищу освіту, останнім часом знижується, але збільшується чисельність працівників з повною вищою освітою. Така тенденція спостерігається в промисловості, будівництві, в гуртовій і роздрібній торгівлі, на транспорті, у фінансовій діяльності, операціях з нерухомістю, державному управлінні тощо. Наприклад, розподіл працівників за рівнем освіти, зокрема повної вищої, вказує на те, що за аналізований період спостерігається тенденція до зростання їх частки в загальній чисельності штатних працівників (з 19,8% у 2012 р. до 23,7% у 2013 р.).

Одночасно, за період, що досліджується, зростання чисельності найменших працівників за видами економічної діяльності відбулося у сфері послуг (торгівля та ремонт – на 4,9 тис. осіб, надання комунальних та індивідуальних послуг – на 0,6 тис., операції з нерухомістю – на 0,3 тис. осіб), промисловості та рибальстві – по 0,1 тис. осіб., а також в будівництві, готельній та рестораний справах, на транспорті, у фінансовій діяльності. Така ситуація, пов'язана зі змінами в структурі кваліфікованої робочої сили, змушувала роботодавців займатись підвищенням кваліфікації найманих працівників, а також знаходити інші шляхи закріплення кваліфікованих кадрів на підприємствах. Найбільшою мірою збільшення показників підвищення кваліфікації відбувалося у промисловості – на 1138 ос., або на 12,95%, транспорті та зв'язку – на 554 ос., або на 100,7%, фінансовій діяльності – на 52 ос., операціях з нерухо-

містю – на 84 ос., або на 161,54%, освіти – на 25 ос., або на 3,5%. З метою оптимального використання ресурсів певної місцевості для забезпечення належного рівня добробуту у ній доцільно виокремити міжпоселенський рівень.

На міжпоселенському рівні добробут населення (W_{lp}^0) пропонується розрахувати за такою формулою:

$$W_{lp}^0 = \sqrt[6]{I_{овп} \times I_{зп} \times I_з \times I_{пр} \times I_{сз} \times I_{ек}}, \quad (1)$$

де $I_{овп}$ – індекс виробничого потенціалу; $I_{зп}$ – індекс заробітної плати; $I_з$ – індекс зайнятості населення в усіх сферах економічної діяльності; $I_{пр}$ – індекс природного руху населення; $I_{сз}$ – індекс соціального забезпечення населення; $I_{ек}$ – індекс екологічності.

Для типологізації територій міжпоселенського рівня пропонується певна шкала оцінки добробуту населення:

$$\left\{ \begin{array}{l} W_{lp}^0 \geq 1 - \text{високий рівень;} \\ 0,5 \leq W_{lp}^0 < 1 - \text{середній рівень;} \\ 0,25 \leq W_{lp}^0 < 0,5 - \text{низький рівень;} \\ 0 < W_{lp}^0 < 0,25 - \text{дуже низький рівень;} \end{array} \right. \quad (2)$$

Як було вже зазначено, Полтавський регіон має найкращі рейтингові позиції серед регіонів України за виробничою та реалізаційною активністю переважно за рахунок міст та районів регіону [4], значення міжпоселенського рівня добробуту населення за період 2013–2014 рр. найкращих територіальних утворень наведено на рис. 2, результати аналізу якого свідчать, що із 31 територіального утворення Полтавського регіону Диканський й Глобинський райони та м. Кременчук мають рейтинг добробуту населення нижче, ніж Полтавська область в цілому відповідно на 0,05, 0,06 та 0,17 одиниць у 2013 р. і на 0,11 для Диканського району та на 0,2 для м. Кременчук у 2014 р., але для Глобинського району відбулося зростання на рівні 0,04 од., переважно за рахунок підвищення показників виробничої складової інтегрального показника. Це зумовлено тим, що ці території розвивалися повною мірою рівномірно за період 2013–2014 рр., але не за всіма показниками. Досить низькі значення за проаналізований період мали показники чисельності зайнятих в усіх сферах економічної діяльності, народжуваності, введення об'єктів нерухомості в експлуатацію.

Вищенаведений аналіз та оцінка добробуту населення дозволяє систематизувати чинники впливу та показники діагностики добробуту населення на основі багаторівневого підходу та виявити його ключові індикатори. Рис. 3 демонструє різноманітність і ступінь впливу на добробут населення екзогенних чинників: від інституційних до географічних, які поділяються на міждержавні, тобто ті, які мають місце на рівні всіх країн або окремої країни, але їх вплив прямо або побічно поширюється на добробут населення держав або окремої держави; міжрегіональні, які мають місце на рівні відповідного регіону і впливають на рівень добробуту населення тільки цього регіону; міжгалу-

зеві та міжпоселенські, які мають місце на рівні окремих галузей, міст, селищ, впливаючи на добробут населення безпосередньо. Залежно від того, які з чинників у даний момент часу найбільшою мірою впливають на добробут населення тієї чи іншої території, необхідно створювати додаткові стимули або обмежувати можливості населення щодо реалізації активної економічної поведінки [13].

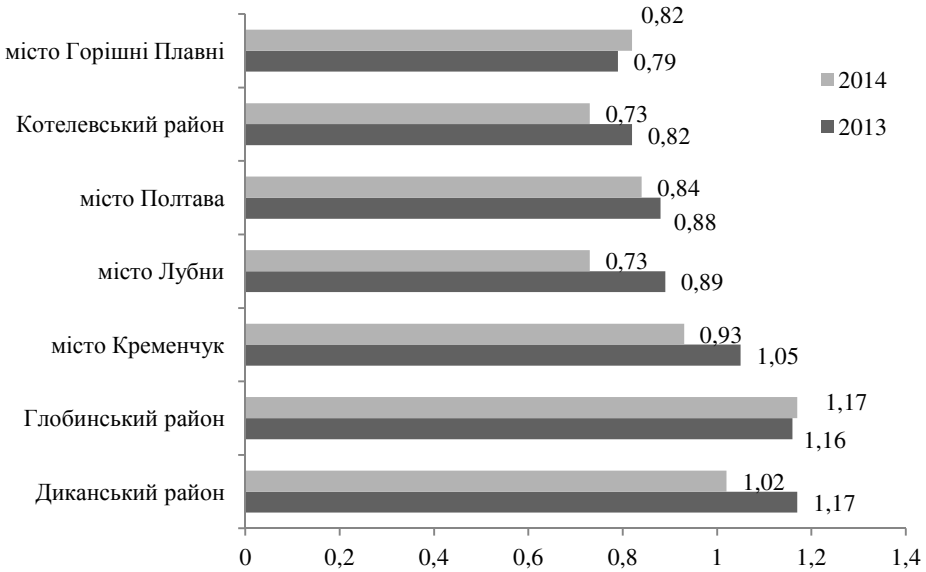

Рис. 2. Рівень добробуту населення найкращих територіальних утворень між поселенського рівня Полтавського регіону за період 2013–2015 рр., авторська розробка

Висновки та перспективи подальших досліджень. Підсумовуючи наведене вище, потрібно зазначити: по-перше, визначено, що для вимірювання рівня добробуту населення використовується індекс людського розвитку, який є універсальним інструментом лише для міждержавного та міжрегіонального рівнів, але не враховує особливостей диференціації на міжгалузевому та міжпоселенському рівнях, що відтак обумовлює його обмеженість; по-друге, запропоновано доповнити систему показників виміру добробуту населення міжгалузевим та міжпоселенським рівнями, що враховують особливості життєдіяльності населення на територіях меншого масштабу; по-третє, сформована таким чином багаторівнева система показників виміру добробуту населення покликана сприятливо впливати на можливості отримання цілісної інформації про стан та проблеми соціально-економічного розвитку територій, вирішення яких стає можливим за рахунок покращення діяльності органів державного управління, підвищення їх ролі у вирішенні питань життєзабезпечення населення територій. Саме багаторівнева система показників виміру добробуту населення є дієвим інструментом оцінювання рівня та якості життя населення на конкретній території і надасть можливість сформулювати вектори

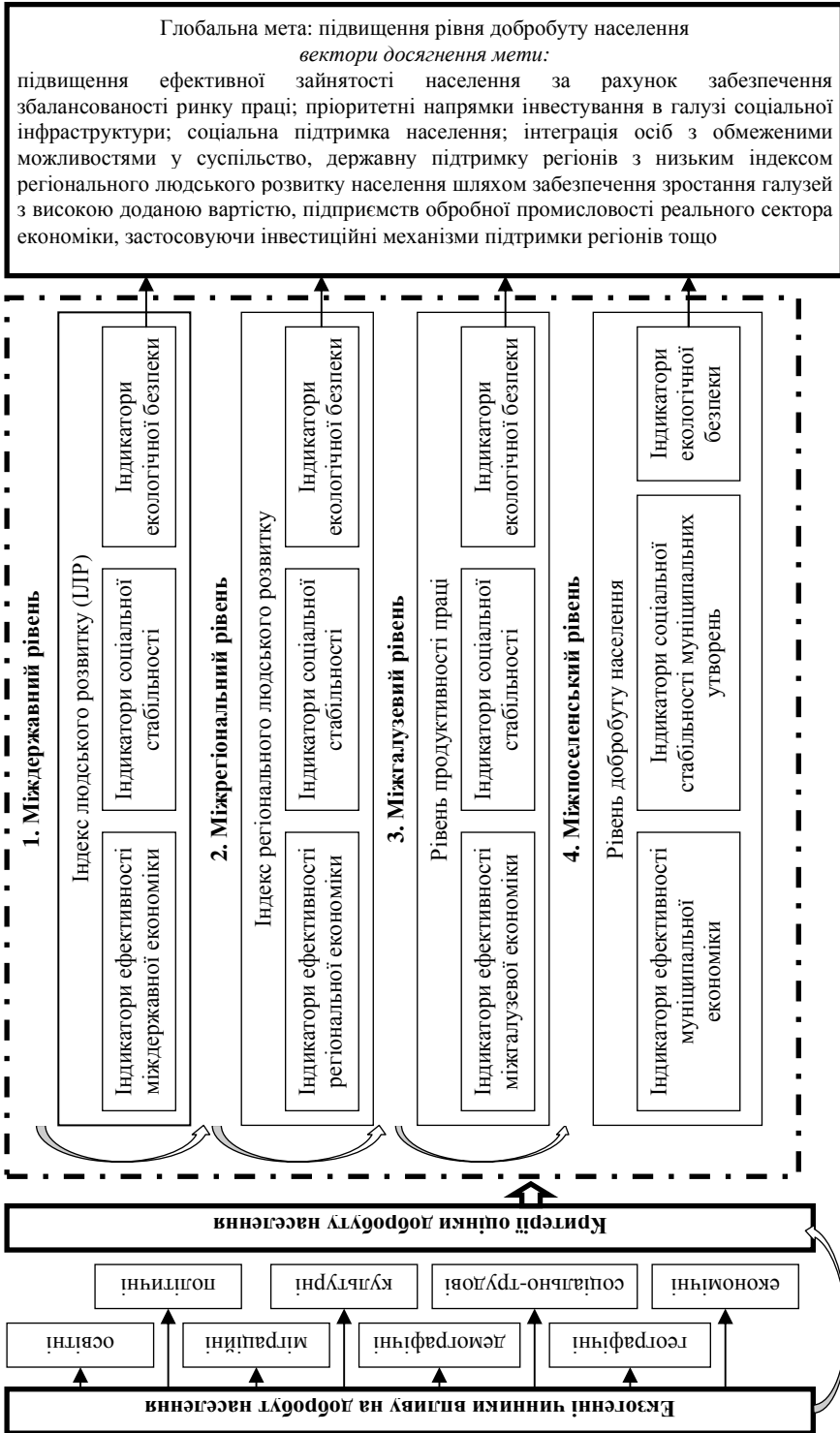

Рис. 3. Система показників та чинників діагностики добробуту населення на основі багаторівневого підходу, авторська розробка

підвищення добробуту населення, що і стане науковою основою майбутніх досліджень.

1. Валовий регіональний продукт за 2013 рік: Стат. збірник / Державна служба статистики України; Відп. за вип. Н.М. Смишляєва. – К., 2015. – 128 с.

Valovyi rehionalnyi produkt za 2013 rik: Stat. zbirnyk / Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy; Vidp. za vyp. N.M. Smyshliaieva. – K., 2015. – 128 s.

2. Вимірювання якості життя в Україні: Аналіт. доповідь / Е.М. Лібанова, О.М. Гладун, Л.С. Лисогор та ін. – К.: Ін-т демографії та соц. досліджень імені М.В. Птухи НАН України, 2013. – 50 с.

Vymiriuвання yakosti zhyttia v Ukraini: Analit. dopovid / E.M. Libanova, O.M. Hladun, L.S. Lisohor ta in. – K.: In-t demohrafiia ta sots. doslidzhen imeni M.V. Ptukhy NAN Ukrainy, 2013. – 50 s.

3. Гузь М.М. Аналіз показників економічного та суспільного добробуту населення // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України. – 2012. – Вип. 36. – С. 66–74.

Huz M.M. Analiz pokaznykiv ekonomichnoho ta suspilnoho dobrobutu naselennia // Problemy i perspektvy rozvytku bankivskoi systemy Ukrainy. – 2012. – Vyp. 36. – S. 66–74.

4. Дружиніна В.В. Місцевий ринок праці: умови функціонування, методи та способи забезпечення збалансованості: Монографія / Наук. ред. В.М. Василенко; НАН України, Ін-т екон.-прав. дослідж., Кременчуц. нац. ун-т ім. Михайла Остроградського. – Донецьк: Юго-Восток, 2014. – 365 с.

Druzhynina V.V. Mistsevyi rynek pratsi: umovy funktsionuvannia, metody ta sposoby zabezpechennia zbalansovanosti: Monohrafiia / Nauk. red. V.M. Vasilenko; NAN Ukrainy, In-t ekon.-prav. doslidzh., Kremenchuts. nats. un-t im. Mykhaila Ostrohradskoho. – Donetsk: Yugo-Vostok, 2014. – 365 s.

5. Ігнатюк А.О. Методичні підходи до вимірювання розвитку суспільного добробуту // Економічний простір: Збірник наук. праць. – 2010. – Вип. 34. – С. 53–65.

Ihnatiuk A.O. Metodychni pidkhody do vymiriuвання rozvytku suspilnoho dobrobutu // Ekonomichnyi prostir: Zbirnyk nauk. prats. – 2010. – Vyp. 34. – S. 53–65.

6. Карпенко А.В. Оцінка людського розвитку Запорізького регіону // Глобальні та національні проблеми економіки. – 2014. – Вип. 2. – С. 828–833.

Karpenko A.V. Otsinka liudskoho rozvytku Zaporizkoho rehionu // Hlobalni ta natsionalni problemy ekonomiky. – 2014. – Vyp. 2. – S. 828–833.

7. Людський розвиток регіонів України: аналіз та прогноз: Кол. монографія / За ред. Е.М. Лібанової. – К.: Ін-т демографії та соціальних досліджень НАН України, 2007. – 367 с.

Liudskyy rozvytok rehioniv Ukrainy: analiz ta prohnoz: Kol. monohrafiia / Za red. E.M. Libanovoi. – K.: In-t demohrafiia ta sotsialnykh doslidzhen NAN Ukrainy, 2007. – 367 s.

8. Макарова О.В., Гладун О.М. Регіональний індекс людського розвитку: причини та напрями вдосконалення методики розрахунку // Статистика України. – 2012. – №1. – С. 10–15.

Makarova O.V., Hladun O.M. Rehionalnyi indeks liudskoho rozvytku: prychny ta napriamy vdoskonalennia metodyky rozrakhunku // Statystyka Ukrainy. – 2012. – №1. – S. 10–15.

9. Мельниченко О.А. Соціальні індикатори рівня та якості життя населення як результат регуляторного впливу держави // Актуальні проблеми державного управління: Збірник наук. праць ХарPI НАДУ. – 2007. – №2. – С. 218–226.

Melnychenko O.A. Sotsialni indykatory rivnia ta yakosti zhyttia naselennia yak rezultat rehuliatornoho vplyvu derzhavy // Aktualni problemy derzhavnoho upravlinnia: Zbirnyk nauk. prats KharPI NADU. – 2007. – №2. – S. 218–226.

10. Параметри людського розвитку Полтавської області, 2014 р. // Інтегральний індекс регіонального людського розвитку за 2013 р. // www.idss.org.ua.

Parametry liudskoho rozvytku Poltavskoi oblasti, 2014 r. // Intehralnyi indeks rehionalnoho liudskoho rozvytku za 2013 r. // www.idss.org.ua.

11. Приймак В.І. Нечітке оцінювання рівня економічного добробуту домогосподарств // Економіка: реалії часу. – 2011. – №1. – С. 149–158.

Pryimak V.I. Nechitke otsiniuvannia rivnia ekonomichnoho dobrobutu domohospodarstv // Ekonomika: realii chasu. – 2011. – №1. – S. 149–158.

12. Статистичні щорічники України за 2012–2013 роки. – К., 2013–2014 // www.ukrstat.gov.ua.

Statystychni shchorichnyky Ukrainy za 2012–2013 roky. – K., 2013–2014 // www.ukrstat.gov.ua.

13. *Фертікова Т.М.* Дослідження динаміки добробуту населення України // Бюлетень Міжнародного Нобелівського економічного форуму.– 2010.– №1, Т. 3. – С. 338–346.

Fertikova T.M. Doslidzhennia dynamiky dobrobutu naseleння Ukrainy // Biuletен Mizhnarodnoho Nobelivskoho ekonomichnoho forumu.– 2010.– №1, Т. 3. – S. 338–346.

14. UNDP (2014). Human Development Report 2014: Work for Human Development // hdr.undp.org.